

RETORIK I HØJESTERET

ADVOKATENS TALEGAVER

ANDEN AKT

TEKST: HANNE HAUERSLEV
FOTO: SIF MEINCKE

Det startede med en kronik i Jyllands-Posten om advokaters mundtlige fremlæggelse i Højesteret. Den bragte sindene i kog hos nogle advokater, der jævnligt procederer i Højesteret. Men er det fuldstændig ligegyldigt for sagens udfald, hvad advokaten siger i Højesteret? Og bliver advokaternes talegaver vejet og fundet for lette af dommerne? Vi inviterede kronikskribenten og advokaten til duel om en historie, der voksede sig stor i kampens hede, men som i ethvert eventyr landede blødt.

“NÅR MAN VIL LAVE ÆG, kan man ikke undgå at slå en omelet i stykker. Fortalelsen faldt for nylig, da en advokat procederede sin klients sag i Højesteret.”

Sådan indledte højesteretsdommer Jens Peter Christensen en af sine faste kronikker i dagbladet Jyllands-Posten under overskriften ‘Advokaters talegaver i Højesteret’, hvor han levende beskrev sine oplevelser fra sin plads på podiet i Højesteret.

Advokaten inviterede både højesteretsdommeren og advokat Eigil Lego Andersen, der leverede fortealelsen, til duel om advokatens talegaver en sen eftermiddag i maj.

Men planen om et par timers armlægning om det, der er blevet månedens hotte emne i advokatstanden, viser sig hurtigt at blive tre timer med hurtige replikker og kaskader af latter i skøn forening med alvorlige miner. Ja, faktisk viser det sig, at de to tidligere elitesportsmænd er helt enige om, at et enkelt æg hurtigt kan blive til en hel omelet – og en fjer som bekendt til ti høns.

- Ja, det var mig, der leverede fortealelsen med omeletten, fordi jeg ville give et billede på noget, som ligger i en helt anden boldgade – nemlig tekniske fremskridt. Talemåden skulle sætte mine argumenter på spidsen, og i kampens hede kom jeg så til at vende om på

JENS PETER CHRISTENSEN

Højesteretsdommer, dr.jur. Tidligere professor i offentlig ret ved Aarhus Universitet. Har kandidateksamen i både statskundskab og jura og har skrevet bøger om blandt andet grundlovsfortolkning og ministres og embedsmænds ansvar.

EIGIL LEGO ANDERSEN

Advokat med møderet for Højesteret. Adjungeret professor, dr.jur. Partner i advokatfirmaet Nielsen Nørager. Medlem af bestyrelsen for Foreningen Højesteretsskranken.

ordene. Jeg lagde ikke selv mærke til det, men er nu sikker på, at pointen alligevel blev modtaget, siger Eigil Lego Andersen, der igennem de sidste 30 år har haft 35 sager i Højesteret. Han har netop modtaget Chrstrup Prisen for blandt andet sin akademiske dristighed, omhyggelige forberedelse, juridiske indsigt og engagement ligesom han er kendt for sine retoriske evner.

- Det er jo fuldstændig ligegyldigt, at der bliver byttet om på ordene. Det vigtigste er, at pointen er klar, men bemærkningen var sjov, og det fik mig til at bruge den i kronikken. Når jeg skriver kronikker, nytter det ikke noget at starte med at citere retsplejeloven, konstaterer Jens Peter Christensen, der hver syvende søndag har en fast spalte i Jyllands-Posten. Emnet er frit, men hans mission er at skrive om retssystemet og det, som ‘almindelige mennesker ikke kender til’.

- Jeg fortæller om mit arbejde i Højesteret. Hele formålet er det samme, som når jeg holder foredrag to gange om året for FOE. Det er en form for folkeoplysning om, hvad der sker i en retssal. De færreste sætter nogensinde deres ben i Højesteret, men har en forestilling om, at det foregår nogenlunde som i amerikanske film, hvor advokaterne kommer og får lavet sort til hvidt, fordi de er så smarte og har fuldstændig fantastiske talegaver. Men med kronikken forsøger jeg at fortælle, at sådan er virkeligheden ikke, fortæller Jens Peter Christensen.

HÆDERSMAND – PÅ LÅNT TID

- Da jeg fik de første reaktioner på kronikken, blev jeg da også rigtig glad, for det var noget, der havde fanget den almindelige læser. Og mange gav udtryk for, at de var glade for at læse, at alt gik så sagligt til i retten. Så jeg gik sådan og følte mig som hædersmand, siger han med tyk ironi og et stort smil. For det skulle hurtigt vise sig, at der også var negative reaktioner på kronikken, og den gav blandt andet anledning til

en stor diskussion på et møde i foreningen Højesteretsskranken, hvor medlemmerne er advokater, der jævnlige procederer i Højesteret.

Eigil Lego Andersen var en af de advokater, der deltog i diskussionen.

- Kronikken kan læses i retning af, at den mundtlige fremstilling er helt og aldeles ligegyldig. Og det er der mange, der har gjort. Men hvis du læser den stille og roligt igen, holder en pause og læser den igen, så bør den faktisk ikke give anledning til anstød. Men det er et følsomt område. For tyve år siden sagde Højesteret til advokaterne, at en femtedel af procedurerne ikke var gode nok. Det vakte stor opstandelse. Når vi får kritik af præcis det, som vi ser som den fornemste opgave, så rammer det hårdt. Det vil jo være meget værre, at vores indsats ganske enkelt er ligegyldig, end at en mindre del af advokaterne ikke er dygtige nok. Og ja, nogle er blevet krænkede over budskabet, fordi det er blevet forstået, som om vi nu burde kunne procedere på fem minutter, siger Eigil Lego Andersen og tilføjer:

- Men det er jo ikke det, der står i kronikken. Pointen er, at de centrale punkter i en sag skal kunne procederes intenst og rammende på få minutter. Det er en gammel lære, at man bør søge at finde og pege på det springende punkt og påvise, at lige netop her har du de afgørende argumenter. Men det er jo ikke ensbetydende med, at du skal begrænse gennemgangen af sagen. En god procedure i Højesteret tager fra tre kvarter til to timer. Du kan sammenligne det med en symfoni, hvor der er stille, lavintense perioder og meget intense perioder, hvor det centrale tema drøner igennem, og en afgørende pointe slås fast. Man må naturligvis forberede sig på, hvad der er de afgørende punkter, men det er i vekselvirkningen med modparten, at det træder klart frem. Undertiden kan man opleve en konvergens, hvor begge parter sætter de store kræfter ind på

samme sted, mens andre spørgsmål får lov at træde i baggrunden.

- Undertiden kommer de bedste argumenter først til én, når man står i skranken. At stå over for dommerne er lidt som at stå over for en forsamling med pokerfjæs. Også af den grund skal en god procedure dække alle sagens spørgsmål. Alligevel fornemmer man, hvor der hos dommerne er mental modstand, og hvor man kommer godt igennem og kan gå videre. Og selvfølgelig handler det basalt set om kommunikation, siger Eigil Lego Andersen.

SAMMENLIGN MED ET ISBJERG

Jens Peter Christensen nikker bekræftende.

- Når jeg sætter mig i retssalen, har jeg sat mig grundigt ind i sagen. Du kan sammenligne det med et isbjerg, hvor de ni tiendedele ligger under vandet. Som arbejdet er i Højesteret i dag – i modsætning til for godt 30 år siden hvor alt foregik mundtligt – så går jeg ind i salen med viden om sagen fra materialesamling, ekstrakt, underliggende domme, sammenfattende processkrifter og alt det, der ellers kan være med til at forme sagen. I retssalen kan advokaten ikke trække nye kaniner op af hatten. Så jeg har jo naturligt nok forholdt mig til afgørelsen. Men det gør ikke proceduren mindre vigtig, for hele mit forarbejde betyder jo, at jeg kan lytte på en anden måde, end hvis jeg sad og var fuldstændig uforberedt, siger han.

- Når du som dommer sidder med en sag, så er det som at sidde med en snebold i hænderne. Den er rund og flot, men du har ikke knuget den helt på plads endnu. Det er det, der sker, når du får den mundtlige fremstilling. Jeg kan ikke lade være med at tænke på den Disney-film, som bliver vist på tv hvert år til jul, hvor Anders And har en sneboldkamp med Rip, Rap og Rup. Til slut så gør Anders And det, at han kommer snebolden i isvand, så den bliver fuldstændig fast og hård, hvorefter han skyder plet. Ofte vil proceduren ikke få

Præstationen er intens, krævende og fantastisk. Jeg elsker det. Men det er oplagt, at den mundtlige procedure er de sidste få procent af indsatsen, og at hele sagens forberedelse og førelse betyder meget mere.

mig til at mene noget andet, end jeg gjorde, da jeg satte mig ind i retssalen. Men det sker, og under alle omstændigheder bliver jeg mere sikker – blandt andet på min begrundelse, og det er jo væsentligt, da det er begrundelsen, der får betydning for retsstillingen i al almindelighed. Så også på den måde er proceduren vigtig, understreger Jens Peter Christensen, der i sin kronik pointerer, at det i retssalen ikke kommer an på retorisk elegance.

- Set fra min stol, er det rigtig godt, når advokaten giver en sammenhængende fortælling på jævn facon. Det er faktisk en stor hjælp for beslutningsprocessen, tilføjer han.

AT STÅ OVER FOR ET KRÆSENT PUBLIKUM

Men det er ikke altid nogen nem opgave, mener Eigil Lego Andersen, der anerkender, at mange kan være nervøse og stressede af at stå over for et så kræsent publikum som højesteretsdommere.

- Præstationen er intens, krævende og fantastisk. Jeg elsker det. Men det er oplagt, at den mundtlige procedure er de sidste få

procent af indsatsen, og at hele sagens forberedelse og førelse betyder meget mere. Da jeg underviste advokatfuldmægtige i procedureteknik brugte jeg netop billedet med isbjerget og betonede, at forberedelsen er det afgørende. Selvfølgelig kan en mundtlig procedure være en næsten skræmmende opgave for nogle. Selvom du er virkelig dygtig og hjemme i din sag, kan du da sagtens blive nervøs og komme til at sige forkerte ting, gentage dig selv eller glemme et argument. Det vigtigste er, at det ikke betyder noget for resultatet. Det er skønhedsfejl, som en højesteretsdommer skræller af. Det afgørende bliver argumenternes saglige vægt. Der er ikke nogen, der vinder en sag, fordi man havde den advokat, som formulerede sig mest elegant, siger han.

Men når det er sagt, må det tilføjes, at man som procederende advokat må have som ambition ikke bare at levere en procedure, der er god nok og indeholder de fornødne argumenter, men en virkelig god procedure med en overbevisende og pædagogisk præ-

I retssalen kan advokaten ikke trække nye kaniner op af hatten. Så jeg har jo naturligt nok forholdt mig til afgørelsen. Men det gør ikke proceduren mindre vigtig, for hele mit forarbejde betyder jo, at jeg kan lytte på en anden måde, end hvis jeg sad og var fuldstændig uforberedt.

sentation på et højt analytisk niveau. Vi må stræbe efter at gøre vores allerbedste. Men det er ikke retoriske finesser, der her er afgørende, og kvaliteten af det mundtlige indlæg er i første række afhængig af hele forberedelsen og arbejdet med det sammenfattende processkrift, understreger Eigil Lego Andersen.

Jens Peter Christensen er enig.

- Det er rugbrødsarbejdet, der tæller. De finere retoriske finesser har derimod ingen betydning for resultatet. Det var faktisk det, jeg forsøgte at fortælle i min kronik. Men det at kunne formidle, hvad der er kernen i en sag, på kort tid, det er en god ting. Du skal kunne din sag virkelig godt for at gøre det kort, og en god regel er, at du skal kunne forklare den for din mor på fem minutter. Men stadig er det altså ikke ensbetydende med, at der er samme begrænsning i Højesteret. Det er bare en god øvelse, siger højesteretsdommeren og minder Eigil Lego Andersen om, at han på et tidspunkt i sagen med omelet-foretællingen opfandt et nyt ord i farten, som næppe står i den danske retskrivningsordbog, men som netop kogte en længere forklaring ned til mindre end en bouillonterning.

Det var ordet 'pyt-niveau', husker Eigil Lego Andersen.

- Det kom til mig, da jeg stod i Højesteret og skulle forklare, at når samfundet skal indføre ny teknologi – her var det en ny tv-teknologi, der kan give flere kanaler og mere HD-tv – er det underordnet, at de, der har den gamle teknologi, må investere nogle hundrede kroner i en boks. Det er under 'pyt-niveauet'. Det er omelet-ordsproget kortet

ned til ét ord. Det er bare for at understrege, at du ikke kan planlægge det hele hjemme fra, for det er virkelig en krævende præstation her og nu, hver gang du står i Højesteret. Det er noget særligt og udfordrende. Det er lidt som at spille på landsholdet i Parken og stort – netop fordi du her bidrager til rets-samfundet, til at forme reglerne og dermed er med i en vigtig funktion i demokratiet, siger Eigil Lego Andersen.

ARBEJDET I HØJESTERET KAN UDVIKLE SIG

Begge har ønsker til, at arbejdet i Højesteret ved fælles hjælp kan udvikle sig i de kommende år – sådan som det har været tilfældet hidtil.

- Tidligere var det jo en dommerdyd ikke at vide noget som helst om sagen, når du mødte op i retten, for så ville du som dommer ikke være forudindtaget. Helt frem til 1998 var der ingen sammenfattende processkrifter. At de er kommet til, ser jeg som et kæmpe fremskridt, fordi man som dommer kan være forberedt på en anden måde. Som sagt står det ikke i modsætning til den mundtlige fremstilling, men det sikrer, at der er et fastere grundlag for dommen, siger Jens Peter Christensen.

- Når jeg holder foredrag og fortæller om mit arbejde til almindelige mennesker, så spørger folk altid, hvilke hjælpere vi dommere har. Mange tror, at vi har et stort forkontor fyldt med folk, der betjener en. Men jeg svarer altid, at advokaterne er vores hjælpere. De former sagen, skriver til hinanden, skaffer ny bevisførelse, finder litteratur frem og tidlige afgørelser. Så kommer de oven i købet

med processkrifter og sammenfatningen. På den måde er det essentielt, at der er et samarbejde. Et samarbejde vil jeg ikke kalde det, for der skal være en distance samtidig med, at der er en god forståelse og et tillidsfuldt forhold mellem advokater og dommere. Derfor er det også vigtigt, at der er mulighed for at mødes, for eksempel når dommere holder foredrag i foreningen Højesteretsskranken, siger Jens Peter Christensen.

Men er der plads til forbedring i dialogen mellem advokater og dommere?

- Hvis jeg skal have et ønske til advokaterne, er det også at have fokus på det generelle i de sager, der bliver ført til Højesteret. Vores domme skal meget gerne have principiel rækkevidde, men det afhænger af, hvordan vi afgør sagen. Dermed afhænger det også af advokatens indsats, så det betyder altså noget, om advokaten forklarer om sin sags større rækkevidde, udover blot det tv eller den støvsuger, sagen konkret handler om. De principielle domme er efterspurgt, og her kan du altså sige, at advokaterne kan være med til at overskue det perspektiv, for de er jo specialister, mens vi dommere er generalister, siger Jens Peter Christensen

Også Eigil Lego Andersen har ønsker til dommerne.

- For 15 år siden ville det blive anset for et faresignal, hvis en højesteretsdommer spurgte ind til en sag undervejs i proceduren. Men det punkt er vi forbi. Der kan være mange gode grunde til at stille spørgsmål, og der er åbnet en smule for at gå den vej. Jeg kunne sagtens forestille mig, at netop det kan være med til at udvikle arbejdet i Højesteret i en endnu mere positiv retning. Brugen af sammenfattende processkrifter og undladelsen af lange oplæsninger er klare fremskridt.

Læs højesteretsdommer, dr.jur. Jens Peter Christensens foredrag 'Mundtlighed i retsplejen for Højesteret', som er afholdt for Højesteretsskranken i maj 2014 i Ugeskrift for Retsvæsen, nummer 21, side 187-191.